

Förutsättningsfrågor för fri och självständig organisering av Sveriges elever

Beslutat av Kongress14

Förutsättningsfrågor för fri och självständig organisering av Sveriges elever

Sveriges Elevkårer strävar efter ett samhälle där det finns framgångsrika elevkårer på varje gymnasieskola. En elevkårs framgång beror i första hand på elevkårens medlemmar och deras förmåga att tillsammans skapa en mer givande skoltid. För att en elevkår ska bli framgångsrik krävs det engagerade elever med egenskaper kopplat till ledarskap, kreativitet och organisering. Men det finns också externa faktorer som påverkar möjligheten att bli framgångsrik. Det handlar om förutsättningar som grundar sig i politiska beslut och prioriteringar. Vilka de är och vad vi vill se för politiska reformer för att förbättra dem beskriver vi i det här programmet.

Så här läser du förutsättningsprogrammet

Rubrik

Detta är den politiska fråga som stycket under handlar om.

Underrubrik

Den berättar vad vi vill uppnå med att driva just den här politiska frågan

Brödtext

Här berättar vi vad som är problematiskt inom det aktuella området idag, hur vi ser på det och vad som är lösningen.

— Punktlista

På slutet punktar vi upp de saker som vi uppmanar att makthavare nationellt, regionalt och på huvudmannanivå att göra.

Innehållsförteckning

Föreningsfrihet	4
Elever ska kunna organisera sig för gemensamma intressen i skolan	4
Tryck- och yttrandefrihet	4
Elevkårer ska fritt kunna sprida information om sin verksamhet och opinionsbilda i skolan	4
Plats för elevkårer	5
Elevkårer ska ha rätt till ett eget rum och få använda skolans lokaler för elevledda aktiviteter	5
Tid för elevkårer	6
Elever ska ha tid att engagera sig i elevkåren och det ska finnas tid för skolgemensamma mötesplatser	6
Inflytande och påverkan	7
Elever ska både enskilt och gemensamt i elevkåren kunna påverka skolan	7
Lärare och skolpersonal	8
Alla tjänar på ett klimat som präglas av ömsesidig respekt	8
Samhällets stöd	9
Elevkårerna ska få stöd från samhället med en stabil och förutsägbar finansiering	9

Föreningsfrihet

Elever ska kunna organisera sig för gemensamma intressen i skolan

Elevkårer är ideella föreningar och har enligt grundlagen rätt att finnas och fatta beslut utan påverkan från någon som inte är med i föreningen. Detta innebär att rektorer, lärare eller annan skolpersonal absolut inte, varken direkt eller indirekt, får försöka styra över elevernas fria organisering.

Självständigheten skapar engagemang, ägande- och ansvarskänsla över den egna organisationen. Därför har den ett instrumentellt värde, men friheten är också en viktig princip som markerar att elevkårerna är till för eleverna och eleverna endast. De står inte per automatik till skolans eller samhällets tjänst utan är sina egna och har ett existensberättigande oavsett om de tillfredsställer samhällets krav och förväntningar eller inte.

Självständiga elevkårer ska därför varken ses som ett hot eller som en möjlighet - utan som en självklar rättighet. På samma sätt som riksdagen skrivit in arbetstagares rätt att organisera sig i fackförbund och högskolestudenters rätt att organisera sig i studentkårer i särskilda lagar och förordningar borde också elevernas föreningsfrihet befästas i lagstiftning.

Uppmaning till politiker och makthavare nationellt

- Skriv in i skollagen eller motsvarande att elever har rätt att självständigt organisera sig i elevkårer
- Inför utbildningsmoment i den statliga rektorsutbildningen om elevkårer och föreningsfrihet.
- Ta fram allmänna råd till rektorer om föreningsfrihet och elevkårer.

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- Förtydliga i lokala styrdokument att elever har föreningsfrihet och att kränkningar av den inte tolereras.
- Skriv in i rektorernas tjänstebeskrivning att de ska skapa förutsättningar för elevkårerna där sådana finns.

Tryck- och yttrandefrihet

Elevkårer ska fritt kunna sprida information om sin verksamhet och opinionsbilda i skolan

Elevkårer uttrycker sig både i tryckt form, i tal och via andra medier. De gör det genom egna kanaler så som skoltidningar, hemsidor, video, men också via skolans

kanaler så som anslagstavlor, hemsidor och liknande. Det är viktigt att elevkårer får fri tillgång till skolans kommunikationskanaler och att skolan har allmänna och transparenta regler för hur dessa kommunikationskanaler får användas och att de är lika för alla. Förhandsgranskning av till exempel affischer och utskick till skolans elever ska inte vara ett krav för att få använda skolans kanaler. Skolan ska inte bara låta elevkåren kommunicera med eleverna på skolan utan *underlätta* för att sådan kommunikation sker.

När elevkåren använder sina egna kommunikationskanaler för att sprida information och opinionsbilda får skolan inte censurera, förhandsgranska eller förhindra spridning av informationen.

Elever saknar idag tydlig rättslig status som visseblåsare när det gäller missförhållanden i skolan. För anställda i offentlig verksamhet finns ett meddelarskydd men det är oklart om det omfattar elever. Detta är något som måste förtydligas för att garantera att elever som pratar med media om dåliga lärare eller dylikt inte riskerar att straffas för det.

Uppmaning till politiker och makthavare nationellt

- Inför utbildningsmoment i den statliga rektorsutbildningen om elevkårer och tryck- och yttrandefrihet.
- Ta fram allmänna råd till rektorer om tryck- och yttrandefrihet med avseende på elevkårer och skolföreningar.
- Säkerställ att meddelarskydd gäller alla elever, både på fristående och offentliga skolor.

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- Förtydliga i lokala styrdokument att elever har tryck- och yttrandefrihet och att kränkningar av det inte tolereras.
- Ge elevkårerna tillgång till skolornas befintliga kommunikationskanaler utan att kräva förhandsgranskning från skolan.

Plats för elevkårer

Elevkårer ska ha rätt till ett eget rum och få använda skolans lokaler för elevledda aktiviteter

För att en elevkår ska bli framgångsrik krävs lokaler att bedriva sin verksamhet i. Varje elevkår borde därför ha ett eget elevkårsrum eller motsvarande i skolan som de fritt kan disponera. Där kan elevkåren ha möten, förvara egendom och erbjuda service till sina medlemmar. Det ska finnas ömsesidigt uppsatta regler för hur

elevkårsrummen får användas och hur eventuell uppsägning ska gå till. Detta ska vara en rättighet för alla elevkårer.

Tills elevkårsrum blir en lagstadgad rättighet bör alla rektorer som ger elevkåren tillgång till ett rum i skolan skriva avtal med elevkåren som reglerar förhållandet mellan parterna. Avtalet ska inte kräva en motprestation från elevkåren i termer av särskild verksamhet eller ett visst förhållningsätt till skolledningen.

Utöver elevkårsrum bör elevkårer få låna skolans lokaler så som klassrum, aulor och dylikt för att bedriva sin verksamhet. Allt detta måste naturligtvis ske på ett smidigt och praktiskt sätt för skolpersonalen så att det inte leder till merarbete.

Uppmaning till politiker och makthavare nationellt

- Lagstifta så att elevkårer får rätt till ett elevkårsrum på sina skolor.

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- Förtydliga i lokala styrdokument att elevkåren ska få använda skolans lokaler till sin verksamhet.
- Teckna avtal utan krav på motprestation med elevkåren när en lokal på skolan upplåts till dem.

Tid för elevkårer

Elever ska ha tid att engagera sig i elevkåren och det ska finnas tid för skolgemensamma mötesplatser

En utmaning för alla engagerade gymnasieelever är att få tiden att gå ihop. Idag finns det skrivningar i skollagen om att elever ska få tid under skoldagen för att diskutera gemensamma frågor. Det står också att elevkårsaktiva ska få rätt till kompensation för lektioner de missar på grund av sitt uppdrag. Vad detta innebär i praktiken är mycket oklart och det praktiseras inte på de flesta skolor.

Vi föreslår en ny reglering som är bättre anpassat till ett modernt elevengagemang. Idag behövs framför allt en lösning för de elever som sitter i styrelser och eller leder utskott. De lägger ner många timmar och stor energi på att skapa en mer givande skoltid för andra. Det ska inte behöva gå ut över slutbetyget. Exakt hur det ska fungera vill vi utreda närmare, men grundprincipen är att man ska kunna läsa färre kurser om denne samtidigt har ett tidkrävande uppdrag inom elevkåren.

Scheman bör också planeras på ett sådant sätt att det finns tillfällen under ordinarie skoldag då alla elever är tillgängliga för skolgemensamma aktiviteter. Att bara schemalägga tid för klassråd eller mentorstid är inte tillräckligt för att skapa

förutsättningar för elevers organisering. Om sådan tid är avsatt borde den snarare vara en del av skolans inflytandestruktur. Ett bra sätt att uppnå ett schema som skapar goda förutsättningar är att involvera elevkåren i schemalagningen för att således stämma av vilka behov de har.

Uppmaning till politiker och makthavare nationellt

- Utred hur elevkårsaktiva kan kompenseras för den tid de lägger ned på ideellt engagemang under sin skoltid

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- Ge rektorerna i uppdrag att säkerställa att elevkårens förtroendevalda har möjlighet att både klara skoluppgifterna och sitt elevkårsengagemang.
- Involvera elevkåren i schemalagningen för att skapa förutsättningar för elevkårsaktiviteter utanför lektionstid

Inflytande och påverkan

Elever ska både enskilt och gemensamt i elevkåren kunna påverka skolan

Vi skiljer på varje elevs individuella rätt att utöva inflytande över sin utbildning och elevers rätt att kollektivt gå samman i elevkårer och påverka skolan. Den nuvarande lagstiftningen om individuellt inflytande är bra, men Skolinspektionen måste jobba hårdare med att få alla skolor att följa den. Det är också viktigt att poängtera att det inte är elevkårernas ansvar att skolans inflytandestruktur fungerar - det är rektors jobb.

För det kollektiva inflytandet måste elevkårerna erkännas som den part som företräder eleverna på skolan. Eftersom elevråd inte bygger på frivilligt medlemskap ska de inte heller ses som legitima elevföreträdare. Idag pekas dessvärre inte elevkårer ut som formen för elevers fria organisering. I skollagen finns det istället skrivningar om elevråd och elevsammanslutningar. Vi vill uppdatera skollagens kapitel fyra så att det bättre speglar verklighet. Idag är elevkårer nämligen det vanligaste sättet att organisera sig på gymnasiet.

I skolvärlden finns i princip alltid lärarnas och andra personalgruppers organisationer representerade på möten och i viktiga processer som påverkar skolan - men elevkårerna bjuds sällan in som samtalspartner och röstbärare. Finns en elevkår på skolan borde det vara rektors ansvar att inkludera den i minst lika stor grad som de fackförbund som representerar arbetstagarna i skolan. Det samma gäller huvudmannen. Personalens representanter är i princip alltid inbjudna till utbildningsnämndernas sammanträden, men elevkårerna är det i undantagsfall. Detta måste förändras.

Slutligen finns elevskyddsombud som en lagstadgad rättighet för elever. De ska utses av eleverna, men hur är inte reglerat. Vi anser att det är elevkåren som ska utse elevskyddsombuden på skolor där det finns en väl fungerande och representativ elevkår. Det är av yttersta vikt att elevskyddsombuden sedan får utbildning för sitt uppdrag.

Uppmaning till politiker och makthavare nationellt

- Tillsätt en utredning för att uppdatera och modernisera skollagens kapitel fyra ”Inflytande och kvalitet”
- Erkänn elevkår som den legitima organisationsformen för elever

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- I väntan på en ny inflytandelagstiftning låt elevkåren representera elever i de skolövergripande forum för samråd som genomförs
- Jämställ elevkåren med personalens fackföreningar när det kommer till information om förändringsprocesser på skolan
- Bjud in elevkårer till huvudmannens beslutsorgan som elevrepresentanter

Lärare och skolpersonal

Alla tjänar på ett klimat som präglas av ömsesidig respekt

Personalens attityder och uppfattningar om elevkåren är viktiga. Ett positivt klimat mellan lärare och elevkår är en förutsättning för framgång. Det är elevkårens, lärarnas och rektors gemensamma ansvar att upprätta en samtalston som bygger på ömsesidig respekt. Men för att elevkårerna ska kunna ta det ansvaret, krävs mötesplatser och forum mellan de olika grupperna där elevkåren kan skapa förtroende för sin verksamhet. Detta är viktigast för ny personal som börjar på skolan. Vi menar därför att elevkåren ska ha en självklar roll i samband med introduktion av ny personal. Då lär sig alla nyanställda vad elevkåren har för roll på skolan.

Om introduktionen påbörjas redan under rekryteringsprocessen och elevkåren får utse representanter som är med och intervjuar kandidater inför att skolan anställer personal så är det också en praktik som vi uppmuntrar.

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- Ger elevkårerna utrymme att presentera sin verksamhet för ny personal på skolan.

Samhällets stöd

Elevkårerna ska få stöd från samhället med en stabil och förutsägbar finansiering

Elevrörelsen och elevkårerna strävar efter att vara fristående från stat, huvudman och skola. En viktig del av det är att söka finansiering från andra källor än bara det offentliga, men om elevorganisering ska fungera och vara långsiktig måste också offentliga bidrag vara en del av elevrörelsens finansiering. Detta borde vara ett delat ansvar mellan stat, kommuner och landsting samt andra huvudmän. Idag drar dock staten det största lasset. Några få landsting står för en hygglig del och kommunerna enbart för bråkdel. Fristående huvudmän – ännu mindre.

Även om staten är den största bidragsgivaren finns problem med deras stöd. De bidrag vi får är utformade så att organisationer får mindre pengar per medlem ju fler medlemmar organisationen har. Detta är ett problem för elevrörelsen som potentiellt kan få flera hundratusen medlemmar. Dessutom har LSU – Sveriges Ungdomsorganisationer visat att det offentliga stödet till idrottsrörelsens ungdomsverksamhet är mycket större än stödet till ungdomsorganisationer likt Sveriges Elevkårer. Denna orättvisa fördelning vill vi förändra.

Idag får vi direkt stöd från ett 10-tal kommuner och ungefär lika många landsting. De ger oss möjlighet att jobba mer intensivt med elevkårerna i de områdena. Idag är det framför allt i storstäderna som stödet är stort vilket inte är bra då elevkårer i andra delar av landet då relativt sett får sämre förutsättningar.

Uppmaning till politiker och makthavare nationellt

- Förändra Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor bidragsregler så att de inte missgynnar elevrörelsen.
- Ungdomsrörelsen ska inte få mindre bidrag än idrottsrörelsens ungdomsverksamhet.

Uppmaning till politiker och makthavare i landsting

- Harmonisera bidragsregler och bidragsnivåer för ungdomsorganisationer mellan landsting så att alla elevkårer får lika goda förutsättningar.

Uppmaning till alla skolhuvudmän

- Investera i bättre förutsättningar för elevkårer.